

رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای

مطالعه موردی: محله فهادان شهر یزد^۱

حمید محمدی - عضو هیات علمی و مدیر گروه شهرسازی دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد.
سید علیرضا افشانی - عضو هیات علمی و رئیس دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد.
هادی ترک‌شوند^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد شهرسازی دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۲/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۰۸

چکیده

محله را می‌توان یکی از مهم‌ترین بازوهای رشد و توسعه شهرها دانست؛ چراکه نمی‌توان شهرهایی توسعه یافته داشت، در حالی که محلات توسعه یافته نباشند. از این رو شناخت عمیق‌تر نظام توسعه محلات و پرکردن شکاف موجود (عدم توجه به سطوح پایین‌تر نظام شهری) می‌تواند به درک درست برنامه‌ریزان در اتخاذ تصمیمات درست منتهی شود. از سویی اعتماد اجتماعی، موضوعی حیاتی برای جوامع انسانی است که ارتباطی اساسی با نظام توسعه محله‌ای دارد. پژوهش حاضر قصد دارد تا به بررسی رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای در محله فهادان شهر یزد بپردازد. روش‌شناسی این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی-توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. حجم نمونه در پژوهش حاضر از طریق نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده ۳۶۵ نمونه انتخاب شده است. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه است که یافته‌های حاصل از پرسشنامه در نرم‌افزار SPSS و Amos مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط مستقیم و معناداری بین اعتماد اجتماعی و توسعه محله‌ای وجود دارد. ابعاد مختلف اعتماد اجتماعی، ۳۰ درصد واریانس توسعه محله‌ای را تبیین می‌کند. همچنین به ترتیب ضرایب بتای استاندارد شده در متغیرهای اعتماد نهادی با ضریب $(\beta=0/307)$ ، اعتماد بین شخصی با ضریب $(\beta=0/185)$ ، اعتماد تعمیم یافته با ضریب بتای $(\beta=0/158)$ و اعتماد به محیط با ضریب بتای $(\beta=0/103)$ ، بیشترین سهم را در تبیین توسعه محله‌ای دارند. نتایج مدل سازی معادلات ساختاری نشان می‌دهد که با افزایش اعتماد اجتماعی، مؤلفه‌های توسعه محله‌ای نیز افزایش می‌یابد.

واژگان کلیدی: اعتماد اجتماعی، توسعه محله‌ای، محله فهادان، شهر یزد.

۶۳

شماره
بیست و یکم

زمستان ۱۳۹۵

فصلنامه
علمی-پژوهشی

مطالعات
شهری

رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای

۱ این مقاله از پایان‌نامه هادی ترک‌شوند در مقطع کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری استخراج شده است.

۲ نویسنده مسئول مقاله: torkashvand_66@yahoo.com

۱. بیان مسئله و ضرورت تحقیق

محله به عنوان یکی از اندام‌های سیستم شهر، بنیاد بسیاری از سیاست‌ها و روش‌های شهری در توسعه چشم‌انداز پایدار شهری جهان قرار گرفته است (Mousavi, 20012). تفکر جهانی و عمل محلی^۱ که یکی از اصول توسعه پایدار است، حائز این نکته است که «جهانی بیندیش و محلی عمل کن». از طرفی دستیابی به توسعه پایدار جز با توجه کافی به مشکلات محلی و حل آن از طریق مشارکت ذی‌نفعان حاصل نمی‌شود (Zahedi, 2007: 25). جنبش توسعه محله‌ای با شعار «کوچک زیباست» برنامه‌ریزی را از خردترین واحد (محلات شهری) آغاز می‌کند. توجه روزافزون به مفهوم فوق سبب شد که چارچوب سنتی توسعه شهری در مقیاس جامعه‌ای یا کلان مورد سؤال قرار گیرد. از جمله نتایج عینی گرایش فوق، توجه به حوزه تغییر فرهنگ اسکان شهری، براساس پذیرش زندگی در واحدهای کوچک‌تر محلی در شهر است (Mousavi, 2006: 5). در نتیجه بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین‌تر و ابعاد ملموس زندگی شهری توجه شد (Haji Pour, 2006: 38). توسعه محله‌ای بیانگر فرایندی است که براساس آن سرمایه اجتماع به صورت بالقوه قادر به جمع‌آوری و استفاده از آن‌هاست تا با کمک آن کیفیت زندگی مردم محله را بهبود بخشند (Khaq pour et al, 2009: 62). از سویی با گسترش رشد کمی شهرها و برهم خوردن تعادلات و تناسبات اجتماعی در محلات شهری خصوصاً محلاتی که دارای بنیه تاریخی و هویتی بودند، شاهد بیگانگی افراد از یکدیگر و عدم اعتماد میان آنان بوده و هستیم و گویا این محلات در بازتعریف هویتی خویش به مکانی برای شکل‌گیری انواع تنازعات آشکار و پنهان تبدیل شده‌اند. گویا در این محلات بایستی شاهد تنزل بخشی از استعدادهای اخلاقی و انسانی باشیم. گویا اعتماد اجتماعی که سال‌ها در بستر همزیستی در این محلات شکل گرفته بود، بایستی جای خود را به انواع کج‌روی‌ها بدهد.

اعتماد اجتماعی به عنوان شالوده زندگی اجتماعی، یکی از مباحثی است که در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته است. نادیده انگاشتن این مهم در برنامه‌های توسعه محلات شهری غالباً منجر به سردرگمی، بی‌توجهی و خشونت شهروندان و شکسته شدن هنجارهای اجتماعی خواهد شد. بنابراین توجه به این مهم در برنامه‌های توسعه محله‌ای می‌تواند سبب افزایش قانون‌گرایی و مشارکت شهروندان و تعامل دوسویه برنامه‌ریزان و مردم شود (Sharafi, 2008: 36). می‌توان گفت که یکی از بازوهای رسیدن به توسعه محله‌ای وجود اعتماد اجتماعی است. تقویت و توسعه سطوح محلی و مشارکت مؤثر در طرح‌ها و برنامه‌های شهری زمانی اتفاق می‌افتد که بستر اعتماد اجتماعی در بین محلات شهری فراهم باشد. تحقیقات انجام شده در خصوص روند توسعه محله‌ای شهرهای معاصر ایران حاکی از آن است که عدم توجه به مسائل محله‌ای و جوامع محلی، معضلات عدیده‌ای را در شهرها به دنبال داشته و باعث ایجاد مانع برای توسعه شهری شده است (Pir Babaei, 2004). محله فهادان به عنوان هسته

مرکزی شکل‌گیری شهر یزد، شکلی از همبستگی برمبنای سکونت بوده که اکنون به دلیل عدم توجه به توسعه محله یاد شده در گذار از سنت به مدرنیته دستخوش تغییر در ساخت و کیفیت روابط اجتماعی شده است. کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش بزهکاری، مهاجرت افراد بومی، کاهش اعتماد اجتماعی و... تنها بخش کوچکی از مسائل این محله است. با توجه به مطالب یاد شده پرداختن به ابعاد اعتماد اجتماعی و سعی در سنجش آن و بررسی رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای، امری مهم تلقی می‌شود. بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای است.

۲. پیشینه پژوهش

تاکنون در باب توسعه محله‌ای، پژوهش‌های بسیاری به رشته تحریر درآمده است. زبیری و همکاران، در مقاله‌ای با عنوان «برآورد و سطح‌بندی توسعه محله‌ای با تأکید بر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی» تلاش نموده‌اند که با استفاده از تکنیک دلفی به وزن‌دهی شاخص‌ها بپردازند و در ادامه به منظور سطح‌بندی محله‌های شهری از تکنیک ELECTRE استفاده کرده‌اند. روش مورد استفاده در این تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که محلات نظامیه، طاووس و دروازه میدان در رتبه نخست تا سوم براساس شاخص‌های مطرح شده قرار دارند و سایر محلات جهانسان، نیادان و گلکاران به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند (Ziari et al, 2014: 59).

مدنی در پایان‌نامه خود با عنوان «ارزیابی الگوهای نوین برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای، نمونه موردی: محله نارمک تهران» به ارزیابی و شناخت ارزش‌های موجود در نظام توسعه محله‌ای ایران برای سیاست‌گذاری‌های آتی به منظور ارتقای مطلوبیت محلات پرداخته است. این پژوهش به صورت پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه به ارزیابی متغیرهای اجتماعی و کالبدی مؤثر در توسعه محله نارمک پرداخته است. متغیرهای مطرح شده در این پژوهش عبارتند از: اطلاعات و ارتباطات، آموزش، دموکراسی و بهزیستی و سلامت. براساس نتایج حاصله از این پژوهش، دموکراسی بیشترین ضریب تأثیر (۰/۸۹۱) را بر توسعه اجتماع محلی نارمک داشته و کمترین تأثیر مربوط به متغیر بهزیستی و سلامت (۰/۱۶۵) بوده است (Madani, 2012: 73).

لونی‌دیریتز و همکاران در پژوهشی با عنوان «یک بررسی سیستماتیک از اصول راهنما برای توسعه محله شهری پایدار» عنوان می‌کند که تشویق و توانمندسازی سبک‌های پایدار زندگی شهروندان را با پایداری توسعه در محلات شهری می‌توان پرورش داد. این مطالعه نشان‌دهنده نخستین بررسی کمی است که به بررسی اصول توسعه پایدار محله‌های شهری براساس ادبیات موجود پرداخته است. آنها پس از شناسایی معیارهای پایداری، یک نقطه شروع برای مطالعه خود فراهم نموده‌اند. یافته‌های آنها به صورت یک نقشه راه مشخص، به تشویق تحقیقات بیشتر در مورد بسط یک مجموعه کافی از اصول توسعه پایدار محله شهری نشان داده شده است (Luederitz et al, 2013: 40).

۱ در این مورد از واژه globally استفاده می‌شود که ترکیبی از دو واژه locally و globally است.

چوگویل، در مقاله‌ای با عنوان "توسعه پایدار محله‌ای" به بررسی و ارائه معیارهای پایداری در سطوح محله‌ای در شهر ریاض می‌پردازد و عدم توسعه‌یافتگی در شهر را عدم توجه به توسعه محلات می‌داند و برخی از نظریات پایداری محله‌ای از جمله پری و هاوارد را بررسی کرده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که استفاده از این ایده‌ها منجر به ایجاد محله‌های جدید در حاشیه شهر شده و این محله‌های جدید در مقایسه با بافت تاریخی در دستیابی به پایداری محله‌ای موفق تر بوده‌اند (Choguill, 2008: 21).

۳. چارچوب نظری پژوهش

توسعه محله‌ای به عنوان توسعه چشم‌انداز پایدار شهری، بنیاد بسیاری از سیاست‌ها و روش‌های شهری در جهان قرار گرفته است. برای درک بهتر توسعه محله‌ای به عنوان شالوده واقعی توسعه شهری در دوران کنونی لازم است به آن دسته از نظریات جامعه‌شناسی رجوع کرد که تلاش دارند تا با ادغام دیدگاه‌های خرد و کلان بستر لازم را برای دستیابی به شیوه‌های علمی و عملی مؤثر فراهم کنند. پس از تجربه طولانی از گسترش شهرها براساس مدل تمرکز و تراکم انسان، کالا و خدمات توجه به موضوع احیای الگوهای پایدار از روابط اجتماعی در شهر به موضوعی مهم در بررسی‌های شهری تبدیل شد. به نظر می‌رسد این موضوع فراخوانی است از نتایج تلخی که زمیل، تونیس و برخی پیروان مکتب شیکاگو در تحلیل از روند فروپاشی نظام اجتماعی سنتی بدان می‌رسند (Mousavi, 2012: 70). از سوی اجتماع محلی مناسب‌ترین بستر برای دستیابی به توسعه پایدار شهری است، چراکه روابط بوم‌شناسانه با تجارب جمع و تحت میثاق اجتماع و تعهدات اخلاقی اعضا راج گذاشته خواهد شد و شیوه معیشت و بهبود سطح زندگی، هماهنگ با ظرفیت‌های محیط و با دلسوزی نسبت به یکدیگر و نسل‌های آینده برگزیده خواهد شد (Sarraf, 2009: 137).

بازسازی اجتماعی در شهر براساس مدل توسعه محله‌ای در چند دهه اخیر در برخی از کشورهای جهان در قالب طراحی شهری مورد توجه قرار گرفت. در فرانسه در دهه ۷۰ نیاز شدید به ساختمان‌های انبوه، مسئله بازسازی مناسب، رعایت جنبه‌های هنری، معماری، اجتماعی و ... زمینه‌ساز طرح محله‌سازی شد. فعالیت‌های جدید نوآوری معماری در این دوره بر محور «سکونت و حیات اجتماعی» بود. سیاست جدید مبتنی بر «توسعه اجتماعی محله‌ها» توسط کمیسیون دابدوت در سال ۱۹۸۲ طراحی و به کار گرفته شد (Rabbani, 2002: 155). از این رو صاحب‌نظران و نظریه‌پردازان به کنکاش ابعاد مختلف محله در ساختار کنونی شهرها پرداختند. کاستلز معتقد است "حرکت‌های مردم در تضاد با جریان‌های کنونی آغاز شده و میل به ایجاد اجتماعی شهروندان شدیداً احساس می‌شود. پیشنهاد کاستلز ایجاد شوراهای شهر و مراکز فراغت خارج از منزل است که توسط خود شهروندان به خصوص جوانان سازماندهی شوند و این شوراها توسط شهروندان در امور محلی تصمیم‌گیری کنند تا حضور اجتماعی مردم در محیط شهری بیشتر شود، به طوری که فضاهای مرده شهری دوباره زنده شود" (Mousavi, 2012: 70). از این رو توسعه محله‌ای بیانگر فرایندی است که براساس آن سرمایه اجتماع به صورت بالقوه قادر به جمع‌آوری و استفاده از آن‌هاست، تا با کمک آن کیفیت زندگی مردم محله را بهبود بخشند (Khak pour et al, 2009: 62). گفتنی است که این فرایند در برنامه‌ریزی محله‌ای به اندازه خود برنامه اهمیت دارد (Townsend, 2005: 12). مقصود کلی از توسعه محله‌ای عبارت است از پاسخگویی به نیازهای روزمره ساکنان یک محله با حداکثر اتکا به منابع، توان، ارزش‌ها و مشارکت درونی آن محله (Sarraf, 2009: 23). توسعه محله‌ای می‌تواند متنوع باشد. از ابتکارات کوچک در داخل یک گروه تا ابتکارات و اعمال بزرگ که تمام اجتماع را شامل می‌شود. توسعه محله‌ای مؤثر و کارآمد می‌تواند دارای ویژگی‌های زیر (نمودار شماره ۱) باشد.

منبع: مطالعات نگارندگان با اقتباس از Mousavi,

2006: 54

نمودار ۱: ویژگی‌های توسعه محله‌ای کارآمد

خروجی اصلی و اساسی توسعه محله‌ای بهبود کیفیت زندگی است (Mousavi, 2006: 55). از این رو به نظر می‌رسد که با تأمین ویژگی‌های یاد شده و در نتیجه آن، بهبود کیفیت زندگی می‌توان گفت که توسعه محله‌ای اتفاق افتاده است. از سویی، اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی و زمینه‌ساز همکاری و تعامل میان اعضای جامعه است. اعتماد اجتماعی، مفهومی راهگشا در پیشروی به سوی توسعه و پیشرفت است. افزون بر این اعتماد از شاخص‌های مهم در جامعه تلقی می‌شود که کاهش آن می‌تواند زمینه‌ساز نابسامانی، بی‌نظمی و رشد جرائم و انحرافات در جامعه را فراهم کند. در ادامه تلاش شده است که این مهم از دید نظریه‌پردازانی چون سلیگمن^۱، لاهمن^۲، اوسلانر^۳، گیدنز^۴، فوکویاما^۵، کلمن^۶ و پاتنام^۷ و پاکستون^۸ مورد بررسی قرار گیرد.

به اعتقاد سلیگمن اعتماد یک مؤلفه و شاخص ضروری در روابط مستمر اجتماعی است و حتی می‌توان بیان داشت که اعتماد یک عمل اجتماعی است و همانند هوایی که تنفس می‌کنیم یا آبی که می‌نوشیم باید آن را حفظ کرد. وقتی اعتماد اجتماعی در خطر باشد، انسجام کلی جامعه لطمه دیده، پایه‌های جامعه سست شده و فرو خواهد ریخت (DivSalar, 2012).

لاهنن معتقد است که اعتماد به نحو ویژه‌ای با ریسک در ارتباط است و آنجا که اعتماد مطرح است، شقوق مختلفی به صورت آگاهانه در ذهن فرد برای تصمیم‌گیری در خصوص اعمال کردن یک روش معین وجود دارد. فردی که شقوق مختلف را در نظر نمی‌گیرد، در وضعیت اطمینان قرار دارد. حال آن که کسی که شقوق مختلف را شناخته، سعی در مقابله با خطرات داشته و با مسئله اعتماد سروکار دارد (Hezar Jaribi and Najafi, 2010).

از دید اوسلانر اعتماد اجتماعی معمولاً در درون گروه‌های اجتماعی به وجود می‌آید و تعاملات گروه‌های اجتماعی نیز با تقویت رفتارهای مشارکتی رابطه تنگاتنگی دارد. او از نظریه لین استفاده می‌کند (Masoud nia et al, 2015:77). به اعتقاد لین جامعه‌ای که در آن پیوندهای اجتماعی نسبتاً قوی وجود دارد، باعث ایجاد اعتماد تعمیم‌یافته می‌شود و چنین اعتمادی مانع انزوایی و فروپاشی همکاری‌های اجتماعی می‌شود (Lane, 2001: 211).

به اعتقاد گیدنز، اعتماد به صورتی بلاواسطه، با مفهوم ساختار و نهاد از یک سو و خصلت جامعه مدرن از سویی دیگر مرتبط است. ساختار از نظر او براساس قواعد و منابع تکرارپذیر توصیف می‌شود. در دیدگاه گیدنز اعتماد، انتظار برآورده شدن چشم‌داشت‌ها در مورد رویدادهای احتمالی است. به اعتقاد او اعتماد با مفهوم ایمان که توسط زیمل مطرح شده، در ارتباط است؛ چراکه زیمل

اعتماد را نوعی ایمان به جامعه تعریف می‌کند. گیدنز نیز اعتماد را صورتی از ایمان می‌داند (Giddens, 1998).

فوکویاما با نوعی رویکرد اقتصادی به مسئله اعتماد می‌پردازد و مبانی نظری و قانون تمرکز او بر حفظ سرمایه اجتماعی به عنوان مجموعه معینی از هنجارها و ارزش‌های غیررسمی می‌باشد. به اعتقاد او رفاه یک ملت و توانایی آن برای رقابت با جوامع دیگر نیز به یک ویژگی فرهنگی گسترده یعنی اعتماد موجود در یک جامعه بستگی دارد (Hezar Jaribi and Najafi, 2010:89).

کلمن معتقد است که اعتماد «قدرت عملکرد را تسهیل می‌کند». علاوه بر این وی اعتقاد دارد که اعتماد در متن کنش‌های انسانی نمود می‌یابد. به ویژه آن دسته از کنش‌ها که جهت‌گیری معطوف به آینده دارند. نکته شایان توجه کلمن این است که اعتماد به طور ضمنی پیش شرط اصلی مشارکت در رابطه شمرده می‌شود (Shiri, 2015: 36). پاتنام^۷ نیز معتقد است "حضور اعتماد اجتماعی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه سرمایه اجتماعی با نتایج مثبت متعددی خصوصاً در سرمایه اجتماعی مرتبط است" (Putnam, 2007: 151).

پاکستون استدلال می‌کند که اعتماد اجتماعی می‌تواند باعث افزایش و تقویت فعالیت‌های گروهی شود و بدین ترتیب کارایی دموکراسی در جامعه بهبود می‌یابد. او استدلال می‌کند که اعتماد اجتماعی فرهنگ تساهل و همکاری را در جامعه گسترش می‌دهد، مشارکت سیاسی را تحریک می‌کند و باعث می‌شود رهبرانی پرورش یابند که در جهت مردم‌سالاری حرکت می‌کنند. به عبارتی دیگر مردم از طریق اعتماد اجتماعی تعاملات، پیوندها و مشارکت سیاسی را گسترش می‌دهند و برافزایش کیفیت مردم‌سالاری تأثیر می‌گذارند (Masoud nia et al, 2015).

در جمع‌بندی مباحث مطرح شده در خصوص اعتماد اجتماعی می‌توان بیان داشت، اعتماد عنصری حیاتی و مایه قوام جامعه است. از سویی اعتماد اجتماعی در بستر خاصی و در قالب اعتماد نهادی، اعتماد به محیط، اعتماد بین شخصی و اعتماد تعمیم‌یافته قابل تجربه است. این تجربیات در قالب هنجارهایی برای فرد ترسیم می‌شود و عمل بدان سبب گسترش فضای مشارکتی و همچنین انتقال اطلاعات می‌شود. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که اعتماد می‌تواند منبع باارزشی برای مشارکت اجتماعی ساکنان محلات شهری باشد. از این رو برنامه‌ریزان و مدیران شهری در توسعه محلات شهری بایستی توجه ویژه‌ای به اعتماد اجتماعی داشته باشند؛ چراکه توسعه اجتماعات محلی جز از طریق مردم و مشارکت‌های مردمی حاصل نمی‌شود و این مهم ریشه در سطح اعتماد اجتماعی دارد.

۴. فرضیات پژوهش

- بین میزان اعتماد اجتماعی و توسعه محله‌ای رابطه وجود دارد.
- بین میزان اعتماد نهادی و توسعه محله‌ای رابطه وجود دارد.
- بین میزان اعتماد بین شخصی و توسعه محله‌ای رابطه وجود دارد.

- 1 Seligman.
- 2 Lahman.
- 3 Uslaner
- 4 Giddens.
- 5 Francis Fukoyama.
- 6 James Colman.
- 7 Putnam, R.D.
- 8 Paxton.

- بین میزان اعتماد به محیط و توسعه محله‌ای رابطه وجود دارد.
- بین میزان اعتماد تعمیم یافته و توسعه محله‌ای رابطه.

۵. روش پژوهش

این پژوهش براساس هدفی که دنبال می‌کند، از نوع کاربردی و بنا بر ماهیتش از نوع توصیفی است. روش تحقیق این پژوهش پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را کلیه ساکنان بالای ۲۰ سال محله فهادان که بنا بر آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، شش هزار و ۵۶۷ نفر بوده، تشکیل می‌دهند. روش انتخاب نمونه از نوع روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده است که در آن ابتدا با استفاده از فرمول کوکران^۱ (معادله ۱-۱) تعداد ۳۶۳ نمونه به عنوان حجم نمونه محاسبه و سهم هر یک از گروه‌های سنی

با توجه به جمعیت آنها و با استفاده از روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده برآورد گردید. سپس با پیمایش در بافت تاریخی، پرسشنامه‌ها با روش احتمالی طبقه‌بندی در بین افراد ۲۰ سال به بالا توزیع و تکمیل شد.

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

(معادله شماره ۱)

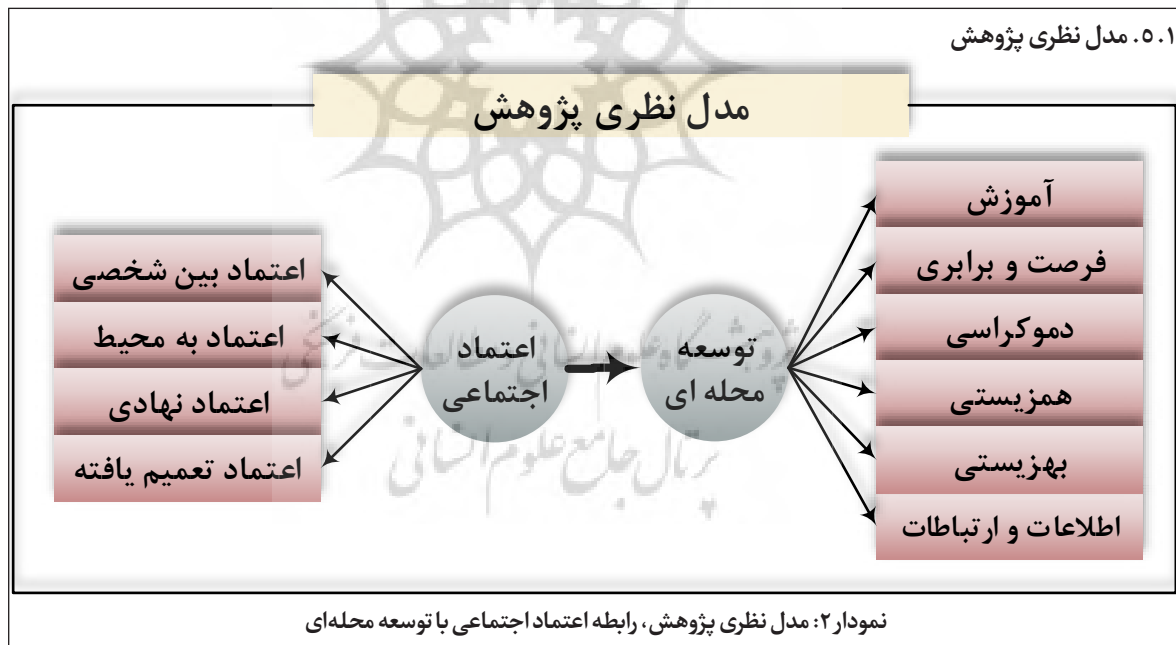
در معادله (شماره ۱) مقادیر pp و qq به منظور حداکثرسازی مقدار واریانس و تعیین حجم نمونه‌ای که به بهترین وجه معرف جامعه باشد، برابر با ۰٫۵ در نظر گرفته شده است. سایر مفروضات این معادله در زیر آمده است.

تعداد جامعه	درجه اطمینان	احتمال خطا	احتمال عدم وجود صفت	احتمال وجود صفت
N = 6567	t = 1.96	d = 0.05	q = 0.5	p = 0.5

تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از پرسشنامه، از نرم‌افزار SPSS و Amos استفاده شده و تحلیل استنباطی داده‌ها از طریق آزمون همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون و مدل معادله ساختاری صورت گرفته است. در زیر (جدول شماره ۱) تعریف نظری ابعاد متغیرها و گویه‌های مورد استفاده در پژوهش آمده است.

میزان آلفای کرونباخ به دست آمده که بیان کننده پایایی ابزار مورد استفاده است، برای متغیر اعتماد اجتماعی ۰/۸۴۱ و میزان آلفای به دست آمده برای متغیر توسعه محله‌ای معادل ۰/۸۴۳ بوده است. همچنین روایی پرسشنامه یاد شده نیز توسط پنج تن از اساتید علوم اجتماعی و شهرسازی به تأیید رسیده است. برای

۵.۱. مدل نظری پژوهش

۶. معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش، محله تاریخی فهادان شهر یزد است که در حدود و موقعیت آن در نقشه شماره ۱ نشان داده شده و اطلاعات مربوط به آن در ادامه آورده شده است. فهادان یکی از قدیمی‌ترین محلات شهر یزد است که در مجاورت محله‌های بازار نو، شاه ابوالقاسم و کوشک نو قرار دارد. این محله در گذشته محل سکونت اعیان، بزرگان و سرشناسان بوده و به

محله یوز داران نیز شهرت یافته است. محله فهادان محصور بین چهار خیابان اصلی به نام‌های امام خمینی، قیام، سیدگل سرخ و فهادان (از جانب شمال به خیابان فهادان، از جنوب به خیابان قیام، از سمت شرق به خیابان امام خمینی و از غرب به خیابان سیدگل سرخ) محدود می‌باشد (ArmanShahr Consulting, Engineer, 2009:7).

جدول ۱: تعاریف نظری ابعاد متغیرها و گویه‌های هر مؤلفه

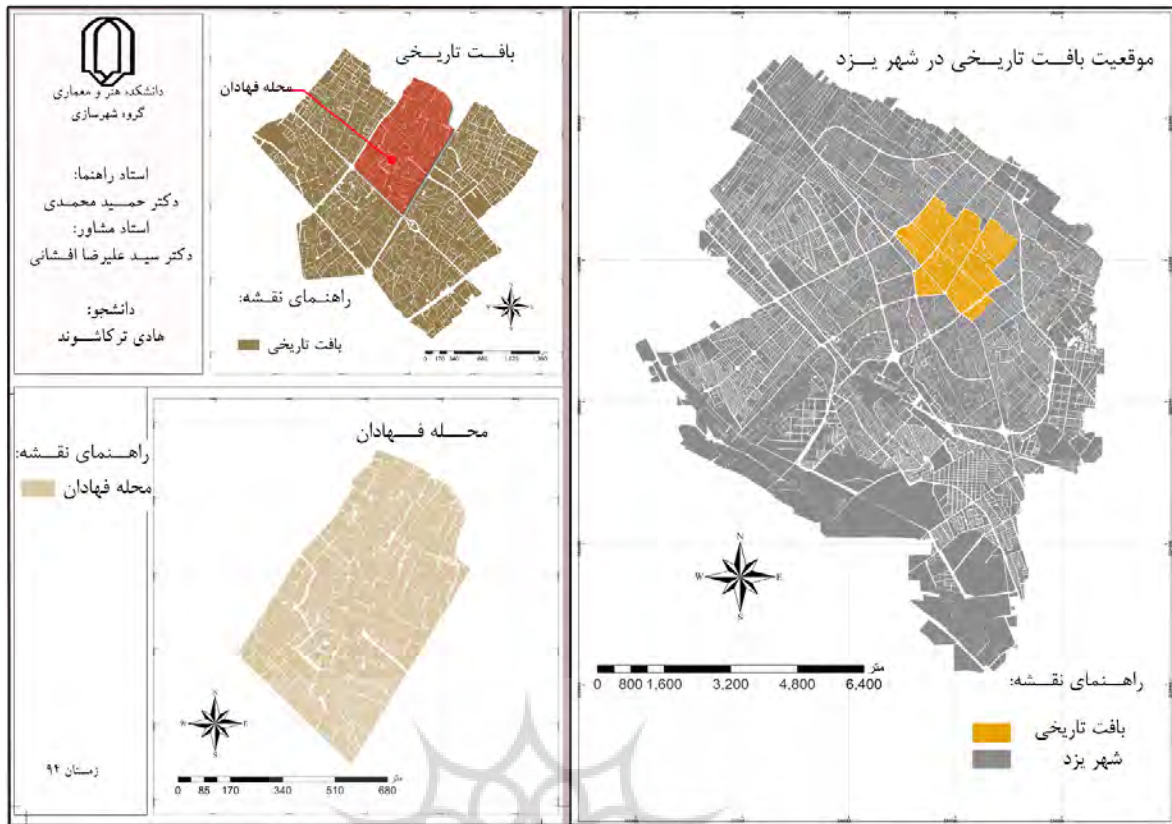
متغیر	ابعاد	تعاریف نظری اعتماد اجتماعی
اعتماد بین شخصی	تعریف نظری	وید استون ^۱ ، از این نوع اعتماد به عنوان اعتماد خانوادگی یاد کرده و در این باره می‌گوید که، این نوع اعتماد، در شبکه‌ها و روابط اجتماعی شکل می‌گیرد و متوجه همسر، والدین، دوستان و همسایگان است (Stone, 2001: 25-26).
	گویه‌ها	۱- وسایلم را بدون هیچ نگرانی به همسایگان خود قرض می‌دهم. ۲- امروزه نمی‌توان به نزدیکان خود نیز اعتماد کرد. ۳- همسایه‌ها یا ما روراست و خودمانی هستند. ۴- اگر برایمان مشکلی پیش بیاید، همسایه‌ها و اقوام از ما حمایت می‌کنند. ۵- در صورت مسافرت، می‌توانم منزل خود را به همسایه‌ها بسپارم.
	تعریف نظری	نوعی اعتماد است که در رویکرد روان‌شناختی به اعتماد از سوی اریکسون مطرح شده است. منظور اریکسون از اعتماد بنیادی (اعتماد به محیط)، نگرشی است که فرد نسبت به خود و دنیای پیرامون خود دارد. نگرشی که اعمال و رفتار ما را متأثر می‌سازد و موجب تقویت این احساس می‌شود که افراد و امور دنیا قابل اعتماد بوده و دارای ثبات و استمرار هستند (Nourian Nafaj, 2010: 99).
اعتماد اجتماعی	تعریف نظری	۱- تمایل ندارم به کسی که نمی‌شناسم سلام کنم. ۲- وضعیت جامعه طوری شده است که آدم نمی‌تواند به هرکسی اعتماد کند. ۳- امروزه طوری شده که نمی‌توان انسان‌های ریاکار را از اشخاص قابل اعتماد تشخیص داد. ۴- نمی‌توان روی قول هیچ‌کسی حساب کرد.
	گویه‌ها	گیدنز، از این نوع اعتماد با عنوان اعتماد به نظام‌های انتزاعی یاد می‌کند. منظور گیدنز از نظام‌های انتزاعی، به طور عمده نهادهای تخصصی است که به عنوان یکی از سازوکارهای ارجاع‌کننده می‌داند. گیدنز این نوع اعتماد را مختص جوامع مدرن می‌داند (Giddens, 1999).
	تعریف نظری	۱- مسئولان به پولدارها و افرادی که جایگاه بهتری دارند، بیشتر رسیدگی می‌کنند. ۲- مسئولان تجربه و پختگی لازم برای انجام وظایفی که به آنها محول می‌شود را دارند. ۳- اکثر مسئولان برای مردم قابل اعتماد هستند. ۴- مسئولان به وعده‌های خود عمل می‌کنند. ۵- مسئولان برای حل مشکلات مردم دوراندیشی و تدبیر لازم را دارند.
اعتماد به محیط	تعریف نظری	اعتماد تعمیم‌یافته محصول ضرورت‌هایی است که از تحول جامعه سنتی به جامعه مدرن ناشی می‌شود. در جریان این تحول، سطوح روابط افراد از چهره به چهره فراتر می‌رود، افراد بیگانه در پیرامون آنها بیشتر و روابط خویشی و قومی سست‌تر می‌شود و جامعه حالت یک‌شکلی و واحد بودن خود را از دست می‌دهد؛ به طوری که افراد از گروه‌ها و نژادهای مختلف در سطحی گسترده‌تر از روابط خویشی با یکدیگر برخورد می‌کنند (Giddens, 1999).
	گویه‌ها	در سنجش اعتماد تعمیم‌یافته، از پاسخگو در قالب ۱۰ گویه خواسته شده است که میزان اعتماد آنها به اصناف و گروه‌های اقوام و فامیل، نمایندگان محلی، راننده‌ها، انجمن‌های خیریه، پزشکان، معلم‌ها، کاسبان، کارگرها، رفتگرها و بنگاه‌داران را بیان کنند.
	تعریف نظری	تعریف نظری توسعه محله‌ای
آموزش	تعریف نظری	آموزش بایستی اخلاق اجتماعی را در افراد نهادینه کرده، به آنها چگونگی مباحثه با دیگران را بیاموزد و در قبول کردن و معتبر دانستن دیدگاه‌های مختلف به افراد یاری رساند؛ چراکه رویارویی با تضادها و دیدگاه‌های مختلف، مهارتی فردی و اجتماعی است (Schuler, 1996).
	گویه‌ها	۱- مراکز آموزشی فوق برنامه در محله وجود دارند. ۲- امکان رفع نیازهای آموزشی در محله وجود نداشته و ناچار به مراجعه به سایر نقاط هستیم. ۳- محله به لحاظ دارا بودن مدارس مختلف با مشکل مواجه است. ۴- در این محله برنامه‌های آموزشی در رابطه با مسائل شهری توسط نهادهای مرتبط برگزار می‌شود.
	تعریف نظری	عدالت در بهره‌مندی از فرصت‌ها و «قرارداد اجتماعی بین نسل‌ها» است که فرصت‌های مشابه با گذشته برای آیندگان فراهم آورد (Jomeh Pour, 2012: 62-64).
فرصت و برابری	گویه‌ها	۱- خدمات موجود محله پاسخگوی نیاز کنونی است. ۲- دسترسی آسان به امکانات محله برای معلولان امکان‌پذیر است. ۳- امکان تأمین مایحتاج ضروری در محله وجود دارد.
	تعریف نظری	از دید ابراهیم لینکلن «حکومت مردم، بر مردم و برای مردم» به کامل‌ترین وجه می‌تواند دموکراسی را معرفی کند (Hariri Akbari, 2001).
	تعریف نظری	۱- امکان مشارکت کلیه ساکنان در پیشبرد امور محله وجود دارد. ۲- همه افراد در تصمیم‌گیری‌های محله می‌توانند شرکت کنند. ۳- امکان ارائه نظریات و حضور در فرایند برنامه‌ریزی توسعه محله برای ساکنان وجود دارد. ۴- مسئولان محلی به نظرات مردم احترام می‌گذارند.
توسعه محله‌ای	تعریف نظری	همزیستی تجسم این ایده است که مردم بخشی از اجتماعی بزرگتر هستند، بدین معنا که افراد با زندگی در کنار یکدیگر قدرت و معنا می‌یابند (Madani, 2012: 59).
	گویه‌ها	۱- از همسایگان خود راضی هستم. ۲- به رعایت نظم و مقررات در محله پایبندم. ۳- در میان ساکنان، همکاری خوبی برای حل مشکلات وجود دارد. ۴- تعلق خاطر ساکنان به این محله زیاد است. ۵- حاضر به همکاری با اقلیت‌های قومی و مذهبی ساکن در محله به منظور بهبود اوضاع محله هستم.
	تعریف نظری	هابرماس بر این باور بود که اساس برنامه‌ریزی مؤثر و موفق، مبتنی بر شیوه‌های ارتباطی است. برنامه‌ریزان علاوه بر فنون متداول برنامه‌ریزی باید روش‌های ارتباطی را نیز فراگیرند. در شرایطی که جنبه‌های ارتباطی عمل زیاد است، برنامه‌ریزان نیازمند دستیابی به تکنیک‌های لازم در زمینه ارتباطات و روابط اجتماعی هستند. این‌گونه دانش‌ها تنها با تجربه حاصل نمی‌شود بلکه نیازمند داشتن آموزش‌های متناسب است.
اطلاعات و ارتباطات	گویه‌ها	۱- آموزش‌های لازم در زمینه چگونگی مشارکت توسط نهادهای مربوطه ارائه می‌گردد. ۲- تصمیمات نهادهای مسئول در زمینه پروژه‌های محلی به اطلاع عموم رسانده می‌شود. ۳- مدیران و مسئولان مرتبط با محله را می‌شناسم. ۴- از طرح‌ها و برنامه‌های آینده محله اطلاع دارم.
	تعریف نظری	در تعریفی که توسط پرلینسکی ^۴ «بهزیستی اجتماعی محلی به شرایط مساعدی اطلاق می‌شود که در آن افراد یک اجتماع محلی قادر به برآورده کردن نیازها و خواسته‌هایشان باشند و در این مسیر ارزش‌هایی چون مراقبت و حفاظت از سلامتی، اراده فردی، آموزش و توسعه فردی، همکاری و مشارکت دموکراتیک، احترام به تنوع و ساختارهای اجتماعی پشتیبان و عدالت اجتماعی بهره‌مند باشند» (Ricketts, 2008: 33).
	تعریف نظری	۱- جمع‌آوری زباله‌ها هر شب به موقع انجام می‌گیرد. ۲- مکان‌های موقت دفع زباله در محله وجود دارد. ۳- سروصدای آزاردهنده در محله بسیار شنیده می‌شود. ۴- فضای مناسب در محله برای پیاده‌روی وجود دارد. ۵- در محله دسترسی به امکانات ورزشی وجود دارد. ۶- نظافت و پاکیزگی در محله در مجموع رضایت‌بخش است.

3 Conviviality

4 Prilleltensky

1 Stone

2 Intergenerational Social Contact

نقشه ۱: موقعیت محله فهادان در شهر یزد

۷. یافته‌های پژوهش

در پیمایشی که بر روی ۳۶۵ نفر از ساکنان محله فهادان صورت گرفت، ۵۸ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۲ درصد از پاسخگویان را زنان تشکیل داده بودند. همچنین ۶۴ درصد از پاسخگویان متأهل و ۳۳ درصد از پاسخگویان مجرد بودند. سه درصد از پاسخگویان نیز مطلقه و همسرفوت شده، بودند. بنا بر اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه ۹/۹ درصد از پاسخگویان بی سواد، ۲۵/۵ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۲۰/۵ درصد دارای تحصیلات راهنمایی، ۲۲/۲ درصد دارای تحصیلات متوسطه و ۲۱/۱ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی هستند و ۰/۸ از داده‌های پرسشنامه را داده‌های گم‌شده تشکیل داده است.

بنا بر آنچه در نمودار (شماره ۳) آورده شده، اعتماد به محیط با کمترین میانگین^۱ (۱/۹۶) که در طیف ضعیف قرار دارد و اعتماد بین شخصی بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است. سایر مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی زیر حد متوسط هستند. بنابراین به روشنی می‌توان دریافت که وضعیت اعتماد اجتماعی در محله فهادان به صورت کلی زیر حد متوسط است. ادامه این روند می‌تواند سبب انزوای اجتماعی افراد محله شود.

نمودار^۲ (شماره ۴) به خوبی نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های مطرح شده (متغیر وابسته) در پرسشنامه، از دید پاسخگویان،

- ۱ میانگین محاسبه شده از ۵-۱ است. و نزدیک بودن مقدار میانگین هر مؤلفه به عدد ۵ به منزله مطلوب بودن آن مؤلفه است.
- ۲ میانگین محاسبه شده از ۵-۱ بوده و سطح متوسط برابر ۳ است. هرچه این مقدار به سمت ۵ میل کند، وضعیت بهتر مؤلفه را می‌توان گزارش نمود.

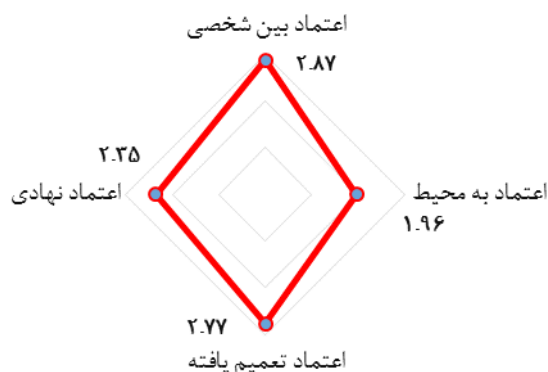
مؤلفه فرصت و برابری با ۲/۸۷ بالاترین و اطلاعات و ارتباطات با ۱/۸ پایین‌ترین مقدار میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. این نمودار به خوبی نشان می‌دهد که وضعیت توسعه محله‌ای فهادان از دید پاسخگویان زیر حد متوسط و یا نزدیک به حد متوسط است.

۷.۱. نتایج آزمون‌های آماری

متغیر مستقل پژوهش حاضر، میزان اعتماد اجتماعی و ابعاد چهارگانه آن است. برای بررسی رابطه این متغیر و ابعاد آن با توسعه محله‌ای به عنوان متغیر وابسته آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج این آزمون در قالب جدول ۲ آورده شده است.

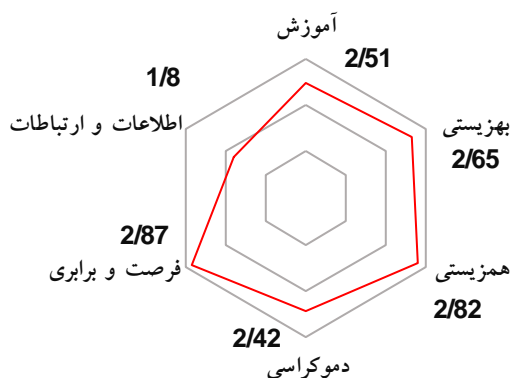
با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ماتریس همبستگی، می‌توان گفت با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱، بین اعتماد اجتماعی و توسعه محله‌ای رابطه وجود دارد. از طرفی مقدار این رابطه برابر با ۰/۴۷۲ است، به صورتی که با بالا رفتن مقدار اعتماد اجتماعی، توسعه محله‌ای نیز افزایش پیدا می‌کند و با کاهش آن مقدار توسعه محله‌ای نیز کاهش پیدا می‌کند. در این میان از بین ابعاد مطرح شده در اعتماد اجتماعی، اعتماد نهادی با (۰/۴۷۶ = r)، قوی‌ترین و اعتماد تعمیم یافته (۰/۲۲۰ = r) ضعیف‌ترین میزان همبستگی را با توسعه محله‌ای دارد. با توجه به این که فرضیه اصلی پژوهش، بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی (متغیر مستقل) با توسعه محله‌ای (متغیر وابسته) است و با توجه به سطوح سنجش هر دو سازه، برای بررسی رابطه بین توسعه محله‌ای با اعتماد اجتماعی از تحلیل رگرسیون استفاده شده که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

میانگین مولفه های اعتماد اجتماعی

نمودار ۳: میانگین مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی محله‌ای فهادان از دید پاسخگویان

میانگین مولفه های توسعه محله ای

نمودار ۴: میانگین مؤلفه‌های توسعه محله‌ای، محله فهادان از دید پاسخگویان

جدول ۲: ماتریس همبستگی اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای

متغیرها	توسعه محله‌ای	اعتماد بین شخصی	اعتماد به محیط	اعتماد تعمیم یافته	اعتماد نهادی	اعتماد اجتماعی
توسعه محله‌ای	۱					
اعتماد بین شخصی	۰/۳۹۰**	۱				
اعتماد به محیط	۰/۳۵۶**	۰/۴۲۳**	۱			
اعتماد تعمیم یافته	۰/۳۲۱**	۰/۲۲۰**	۰/۳۰۴**	۱		
اعتماد نهادی	۰/۴۷۶**	۰/۴۱۴**	۰/۴۴۳**	۰/۲۹۷**	۱	
اعتماد اجتماعی	۰/۴۷۳**	۰/۶۸۶**	۰/۷۲۱**	۰/۶۰۳**	۰/۷۳۹**	۱

جدول ۳: تبیین توسعه محله‌ای براساس ابعاد اعتماد اجتماعی

متغیر	B	Beta	t	Sig.	R	R2	F	Sig.F
مقدار ثابت	۴۹/۸۴۴	-	۹/۹۰۴	....				
اعتماد بین شخصی	۰/۷۳۲	۰/۱۸۵	۳/۶۷۰	....				
اعتماد به محیط	۰/۳۹۸	۰/۱۰۳	۱/۹۷۲	۰۰۴	۰/۵۵۴	۰/۳۰۷	۳۹/۸۷۴	....
اعتماد تعمیم یافته	۰/۶۱۷	۰/۱۵۸	۳/۳۶۳	....				
اعتماد نهادی	۱/۲۶۶	۰/۳۰۷	۵/۹۳۲	....				

با توجه به مدل ارائه شده در نمودار ۵ به روشنی می‌توان بیان کرد که اعتماد نهادی مهم‌ترین مؤلفه متغیر پنهان (مکنون)، اعتماد اجتماعی و دموکراسی به عنوان متغیر پنهان (مکنون)، توسعه محله‌ای است. همچنین در این مدل به خوبی می‌توان دریافت که بین توسعه محله‌ای و اعتماد اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد، به طوری که با افزایش اعتماد اجتماعی، توسعه محله‌ای نیز افزایش پیدا می‌کند و روند توسعه بهتر می‌شود و به عبارتی افزایش می‌یابد.

به منظور بررسی برازش مدل پیشنهادی، از چند شاخص استفاده شده است. براساس قرارداد هریک از مقادیر NNFI، CFI، GFI و IFI بایستی برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹۰ باشد تا مدل پذیرفته شود. اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد که میزان به دست آمده از هریک از شاخص‌ها برابر یا بیشتر از ۰/۹۰ است. بنابراین می‌توان بیان کرد که مدل یاد شده دارای برازش مطلوب است و قابل انطباق با یافته‌های نظری و واقعیت است.

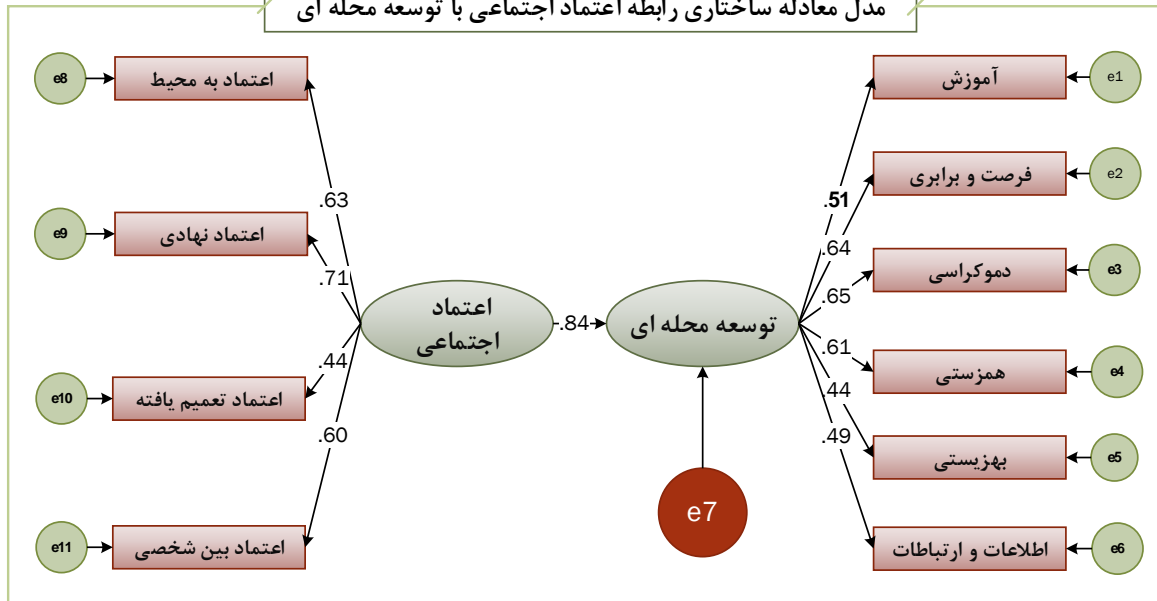
بنا بر اطلاعات به دست آمده از جدول بالا ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۵۵۴ و ضریب تبیین ۰/۳۰۷ است که نشان می‌دهد که ۳۰/۷ درصد واریانس توسعه محله‌ای را تبیین می‌کند. همچنین ضرایب بتای استاندارد شده در متغیرهای اعتماد نهادی با ضریب ۰/۳۰۷، اعتماد بین شخصی با ضریب ۰/۱۸۵، اعتماد تعمیم یافته با ضریب ۰/۱۵۸ و اعتماد به محیط با ضریب بتای ۰/۱۰۳ به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین توسعه محله‌ای دارند.

۲.۷.۲. مدل سازی معادلات ساختاری

به منظور سنجش میزان مطابقت مدل تدوین شده با واقعیت، از مدل معادله ساختاری استفاده شده است. این مدل به خوبی نشان می‌دهد که نتایج به دست آمده تا چه اندازه با واقعیت انطباق دارد. در ادامه با استفاده از مدل سازی از طریق معادلات ساختاری به میزان تأثیر هریک از مؤلفه‌های پژوهش پرداخته شده است.

مدل معادله ساختاری رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله ای

نمودار ۵: مدل سازی معادله ساختاری رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله ای

جدول ۴: شاخص های برازش مدل

شاخص مقدار	GFI	CFI	NNFI	IFI
تفسیر مقدار	مطلوبیت برازش	مطلوبیت برازش	مطلوبیت برازش	مطلوبیت برازش
	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۹۲

۸. نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها

با تغییر در ساختار سنتی طرح ها و برنامه های شهری در جهان و سوق نمودن سیستم برنامه ریزی شهری به سمت و سوی نقش مردم و کم رنگ شدن نقش جوامع کلان و توجه به نقش جوامع محلی، در ایران نیز با تأثیر از این تحولات شاهد ظهور تغییراتی در این زمینه هستیم. به عنوان مثال شوراهای شهر نمونه بارزی از این تغییراتند که نشان دهنده توجه به سطوح پایین شهری است. هرچند در این تغییرات به نقش محلات شهری کمتر توجه شده و محلات در این تحولات مورد بی مهری قرار گرفته اند. اما این مهم می تواند گامی مثبت در جهت توسعه باشد. درگیر کردن اجتماع محله ای در ارتباط با مسائل محله ای و اعتماد مسئولان به مردم از طریق وجود شخصی با اختیارات تام که از طریق ساکنان انتخاب شده و مشارکت و رهبری اجتماع محلی، می تواند رهیافتی در جهت یک برنامه ریزی سیستماتیک و برنامه ریزی شده برای حل مسائل محله باشد که از طریق آن کمبودها و مسائل محله را به منظور توسعه کارآمد محله ای به حداقل برساند. از سویی قوام و یکپارچگی محلات شهری و وجود همبستگی و اتحاد در بین افراد محله را بایستی از طریق اعتماد متقابل مردم و مسئولان و مردم به یکدیگر جست و جو و تأمین نمود. از این رو تأمین اعتماد اجتماعی در ابعاد مختلف آن می تواند علاوه بر افزایش مشارکت ساکنان، مسیر دستیابی به توسعه محلات را هموارتر کند.

بنابراین اهمیت بسیار بالای اعتماد اجتماعی در سرمایه محله ای و از طرفی تأکید طرح های توسعه شهری بر بحث های اجتماعی که یکی از مهم ترین مؤلفه های سرمایه اجتماعی است، لزوم بررسی

رابطه بین اعتماد اجتماعی و ارتباط آن با توسعه محله ای مورد توجه قرار گرفت. با توجه به یافته های پژوهش می توان بیان کرد که یافته های پژوهش با پیشینه نظری و تجربی پژوهش در یک راستا بوده، همچنین ارتباط معناداری بین اعتماد اجتماعی با توسعه محله ای وجود دارد، که در زیر به تفکیک آورده شده است. با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه نخست (بین اعتماد نهادی و توسعه محله ای ارتباط وجود دارد) با نتایج حاصل از تحقیقات مدنی (۱۳۹۱) و زیاری و همکاران همخوانی دارد. این مؤلفه با مقدار $(\beta = ۰/۳۰۷)$ بیشترین تأثیر را در بین مؤلفه های مطرح شده در اعتماد اجتماعی دارد.

فرضیه دوم (بین میزان اعتماد بین شخصی و توسعه محله ای ارتباط وجود دارد) با نتایج تحقیقات مدنی در یک راستا است و مورد تأیید قرار می گیرد.

فرضیه سوم (بین میزان اعتماد به محیط و توسعه محله ای ارتباط وجود دارد) نیز مورد تأیید قرار می گیرد که مقدار بتا به دست آمده برابر $(\beta = ۰/۱۰۲)$ است. کمترین تأثیر در بین مؤلفه های اعتماد اجتماعی داشته است.

فرضیه چهارم (بین میزان اعتماد تعمیم یافته با توسعه محله ای ارتباط وجود دارد) این فرضیه نیز در راستای پژوهش چوگول، مدنی و زیاری و همکاران، هم راستا قرار دارد و مقدار بتا به دست آمده برابر $(\beta = ۰/۱۵۸)$ است و مورد تأیید قرار می گیرد.

همچنین **فرضیه اصلی** پژوهش (بین میزان اعتماد اجتماعی و توسعه محله ای ارتباط وجود دارد) نیز مورد تأیید قرار می گیرد. یافته های نظری نیز بیانگر همبستگی بالای بین میزان اعتماد

اجتماعی با توسعه محله‌ای است که نشان می‌دهد که برنامه‌ریزان و متخصصان امور شهری در تدوین برنامه‌های شهری به طور عام و در محلات شهری به طور خاص بایستی به بحث اعتماد اجتماعی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در همین راستا مهم‌ترین اقداماتی که می‌توان به بهبود وضعیت محله مطابق با یافته‌های پژوهش پیشنهاد داد در زیر آورده شده است:

✓ **پیشنهاد نخست: برگزاری برنامه‌های آموزشی از طریق نهادهای مرتبط در سطح محله فهادان به منظور افزایش آگاهی شهروندان.**

از آنجایی که در حدود ۹/۹ درصد ساکنان محله فهادان بی‌سواد و ۲۵/۵ درصد نیز دارای تحصیلات ابتدایی هستند. بنابراین برگزاری دوره‌های آموزشی که از طریق آن جمعیت ساکن در محله به سطحی از سواد و آگاهی برسند، امری مهم تلقی می‌شود. این مهم می‌تواند در قالب برگزاری دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای به منظور افزایش قدرت جذب ساکنان در بازارهای کاری و همچنین تشویق افراد بی‌سواد به کسب آموزش صورت گیرد.

✓ **پیشنهاد دوم: تقویت روابط درون و برون گروهی با محوریت NGOها و گروه‌های مردم نهاد.**

این پیشنهاد می‌تواند سبب تقویت «ما» محلی شده و از طرفی در روند توسعه محله فهادان سبب تأمین اهداف و مطالبات گروه‌هایی شود که به نحوی در تأمین مطالبات خود از قدرت کمتری برخوردارند. این پیشنهاد می‌تواند پلی بین مردم و تصمیم‌گیران شهری شود که در کنار کمک به تقویت مشارکت مردمی به تقویت احساس همبستگی مردم کمک کند.

✓ **پیشنهاد سوم: برگزاری جلسات مردم و مسئولان در سطح محله به منظور افزایش اعتماد مردم به مسئولان.**

این پیشنهاد می‌تواند موجب تقویت اعتماد مردم به نهادهای مسئول شود. از آنجایی که با توجه به یافته‌های تحقیق اعتماد نهادی مردم به مسئولان نسبت به سایر ابعاد اعتماد اجتماعی در محله فهادان در وضعیت بهتری قرار دارد، بستر مناسب برای تأمین این مهم می‌تواند از طریق این جلسات تقویت شود.

✓ **پیشنهاد چهارم: اطلاع‌رسانی عمومی مردم از طرح‌ها و برنامه‌های محله در فضاهای موجود در محله فهادان.**

این پیشنهاد نیز می‌تواند سبب افزایش آگاهی مردم از طرح‌ها و برنامه‌های محله شود و از آنجایی که این محله واجد ارزش‌های تاریخی بسیاری است، اطلاع و در جریان قرار دادن مردم از طرح‌ها و برنامه‌های محله می‌تواند به آگاهی مردم و همچنین افزایش اعتماد مردم به نهادهای مسئول منتهی شود.

✓ **پیشنهاد پنجم: ایجاد خانه مشارکت در مرکز محله فهادان به منظور افزایش تعامل و ایجاد فضای گفتگویی در محله.**

این پیشنهاد می‌تواند حلقه اتصال مردم و شوراهای شهر باشد. از طرفی می‌تواند سبب افزایش مشارکت ساکنان در امور محله را منجر شود. همچنین این پیشنهاد می‌تواند به ایجاد یک فضای گفتگویی در محله کمک کند. این پیشنهاد می‌تواند گامی در جهت

اعتماد بین شخصی باشد؛ چرا که ساکنان محله فهادان از طریق گفتگومان در امور مرتبط با محله به تقویت اعتماد بین شخصی کمک می‌کنند.

✓ **پیشنهاد ششم: استفاده از پتانسیل‌های مساجد و حسینیه‌ها برای گردهمایی‌های عمومی موجود در محله.**

از آنجایی که این محله هسته اصلی مراسمات مذهبی (پوش‌کشی مسجد جامع، نخل برداری و...) و دارای اماکن ارزشی بسیاری است و همچنین ساکنان آن دارای بن‌مایه‌های اعتقادی هستند، مساجد و حسینیه‌ها می‌توانند بستر مناسبی برای تقویت اعتماد اجتماعی ساکنان محله باشند و به ایجاد یک فضای تعاملی به منظور حل مشکلات محله کمک کنند.

✓ **پیشنهاد هفتم: تجهیز امکانات فرهنگی و آموزشی در سطح محله فهادان.**

✓ **پیشنهاد هشتم: توجه به بهبود وضعیت دفع آب‌های سطحی و پساب‌های خانگی که در برخی معابر محله موجب آلودگی محیطی شده است.**

References:

- Armanshahr counselors engeenirs. (2009). Strategic plan of worn texture of Yazd. Seventh Part, Housing and Urban Development Yazd province. [In Persian].
- Choguill, C, L. (2008). Developing sustainable neighborhoods. Habitat International.
- Divsalar, F. (2012). Pathology social trust in Auto Posts. Andisheh Adabi, 2(4), 98-120. [In Persian].
- Gidenz, A. (1999). Modernization and individuation. Nei Publication: Tehran. [In Persian].
- Hajipoor, Kh. (2006). Community base planning- a workable toward establishing stable urban management. Honarhaie ziba journal, 26, 25-35. [In Persian].
- Hariri Akbari, M. (2001). Democracy and citizenship. Human Science Journal, 29, 133-150. [In Persian].
- Hezarjaribi, J., & Najafi M. M. (2010). Social trust and the development of tourism. Urban and Regional Studies and Research, 2(7), 53-70. [In Persian].
- Jomepoor, M. (2012). An introduction to rural development planning, perspectives and methods. SAMT: Tehran (5th edition). [In Persian].
- Khakpoor et al. (2009). The role of social investment in stable base development. Goghrafa and Tose'eNahieie, 12, 85-96. [In Persian].

- Sarafi, M. (2009). Integrated urban management in the service of community development, Manzar journal, 12. [In Persian].
- Schuler, D. (1996). New community networks. Washington, the Evergreen State College.
- Sharafi et al. (2008). People participation in preparing upgrading plans and neighborhood development, case study of Amiabbad. Nameh Meamari and Sharsazi, p. 36. [In Persian].
- Shiri Mohammad Abad, H., & Afshani, A. (2015). The relationship between social trust and social health among women of Yazd city. Iran Social Studies and research, 4(2), 277-299. [In Persian].
- Townsend, C. L. (2005). Social capital: Empirical Meaning and Measurement Validity. Australia Institute of Family studies, Research paper, 27.
- Zahedi, Sh. (2007). Stable development. SAMT Publication: Tehran (1st edition). [In Persian].
- Ziari et al. (2014). Regional development examining and ranking with focus on social invest factors, case study of Abarkooh urban region. Research and Urban Planning, 5(18), 59-76. [In Persian].
- Kolman, J. (1998). Social theories bases. Nei Publication: Tehran (1st edition). [In Persian].
- Lin, N. (2001) Social Capital: A theory of structure and action. London and New York: Cambridge University Press.
- Luederitza, Ch., Langa, D. J., & Von Wehrden, H. (2013). A systematic review of guiding principles for sustainable urban neighborhood development. Landscape and Urban Planning, 118, 40– 52.
- Madani, B. (2012). Analyzing new patterns of development planning. a case study of NAarmak region of Tehran. MA thesis of urban planning, Tarbiat Modares University. [In Persian].
- Masoodinia et al. (2015). Analysis of the effect of social trust on the modes of political participation. Masaele Ejtemaeh Iran, 5(2), 77-97. [In Persian].
- Mousavi, A. (2006). Neighborhood development planning with an emphasis on social capital. MA thesis, Tarbiat Modarres University. [In Persian].
- Mousavi, Y. (2012). The new neighborhood of urban sociology of development sites. , Manzar Journal, 18, p. 70. [In Persian].
- Nourian Najafabadi, M. (2010). A Comparative Study of social capital among students of Yazd and Isfahan Universities. MA thesis, Social Science Department. [In Persian].
- Onston, R.J. et al. (2001). He dictionary of Human Geography. Black well, New York.
- Phillips, Rhonda & Pittman, H. R. (2009). "An introduction to Community Development", Routledge Taylor & Francis Group publication. London & New York.
- Pirbabaiy, M. (2004). Capacity development sites, Abstracts of articles of development sites conference. Tehran: Tehran Municipality. [In Persian].
- Putnam, R. D. (2007). "E Pluribus Unum: Diversity and community in the twenty-First century the 2006 Johan Skytel Prize Lecture". Scandinavian Political Studies, 30(2), pp. 137-174.
- Rabbani, R. (2002). Urban sociology. SAMT Publication: Isfahan. [In Persian].
- Ricketts, A. (2008). Participation in place-Making: Enhancing the wellbeing of marginalized communities in Aotearoa/New Zealand, Masters Of Architecture Thesis. Wellington, Victoria University of Wellington.

۷۴

شماره
بیست و یکم

زمستان ۱۳۹۵

فصلنامه
علمی-پژوهشی

مطالعات
پدید

رابطه اعتماد اجتماعی با توسعه محله‌ای

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی